

De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

mr. D. Bijl*

Inleiding

Inlichtingen- en veiligheidsdiensten, waaronder de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, (MIVD) verrichten taken in het belang van de nationale veiligheid.

De taken van de MIVD zijn formeel:

- a. het verrichten van onderzoek:
 - 1°. omtrent het potentieel en de strijdkrachten van andere mogendheden, ten behoeve van een juiste opbouw en een doeltreffend gebruik van de krijgsmacht;
 - 2°. naar factoren die van invloed zijn of kunnen zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde voorzover de krijgsmacht daarbij is betrokken of naar verwachting betrokken kan worden;
- b. het verrichten van veiligheidsonderzoeken als bedoeld in de Wet veiligheidsonderzoeken;
- c. het verrichten van onderzoek dat nodig is voor het treffen van maatregelen:
 - 1°. ter voorkoming van activiteiten die ten doel hebben de veiligheid of paraatheid van de krijgsmacht te schaden;

2°. ter bevordering van een juist verloop van mobilisatie en concentratie der strijdkrachten;

3°. ten behoeve van een ongestoorde voorbereiding en inzet van de krijgsmacht als bedoeld in onderdeel a, onder 2°.

- d. het bevorderen van maatregelen ter bescherming van de onder c genoemde belangen, waaronder begrepen maatregelen ter beveiliging van gegevens betreffende de krijgsmacht waarvan de geheimhouding is geboden;
- e. het verrichten van onderzoek betreffende andere landen, ten aanzien van onderwerpen met een militaire relevantie die door Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, in overeenstemming met Onze betrokken Ministers, zijn aangewezen.

Bij deze taakuitvoering is het onvermijdelijk dat onderzoek wordt verricht naar personen en organisaties, waarbij de dienst soms een inbreuk maakt op de privacy van personen.

Privacy

Privacy van burgers behoort in de westerse democratische rechtsorde tot de grondrechten. Zo garandeert artikel 8, eerste lid van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM), het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven alsmede dat van woning en correspondentie.

Het tweede lid van datzelfde artikel bepaalt dat geen inbreuk van enig openbaar gezag op dit recht is toegestaan, dan voorzover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van onder meer de nationale veiligheid.

Uit de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) volgt dat onder 'bij wet voorzien' moet worden begrepen dat die wettelijke regeling voldoende nauwkeurig moet zijn geformuleerd, opdat de burger in staat is zijn gedrag daarop af te stemmen en redelijkerwijs te voorzien welke gevolgen uit een bepaalde handelwijze kunnen voortvloeien.¹ In dit verband dient wettelijk helder geregeld te zijn onder welke omstandigheden en met welke middelen het verzamelen van inlichtingen mag plaatsvinden, en ten aanzien van welke (categorieën van) personen.

Daarnaast blijkt uit jurisprudentie van het EHRM dat een (wettelijk) systeem dat geheime onderzoeken naar personen toelaat als bedoeld in artikel 8, tweede lid, EVRM, bij wet geregelde en effectieve waarborgen dient te bevatten voor de controle op de activiteiten van de betrokken diensten die dergelijke onderzoeken uitvoeren.²

* De auteur is hoofd van de Afdeling Juridische Zaken bij de MIVD. Hij bedankt mr. R.J.G. van den Broek, plaatsvervangend hoofd van de Afdeling Wet- en Regelgeving Directie Juridische Zaken.

¹ De arresten van het EHRM van 26 april 1979 ten name van Sunday Times (Series A, nr. 30) en van 2 augustus 1984 ten name van Malone (Series A, nr. 82).

² De arresten van het EHRM van 26 maart 1987 ten name van Leander (Series A, nr. 116) en van 6 september 1987 ten name van Klass (Series A, nr. 28).

Aanpassingen van de Wiv

In de jaren negentig kwam de rechterlijke macht tot de conclusie dat de toenmalige Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (Wiv) (Stb. 1987, 635) niet volledig voldeed aan de eisen gesteld in artikel 8 van het EVRM.³ Ook voorzag de toenmalige Wiv onvoldoende in de ingevolge artikel 13 EVRM vereiste controlemogelijkheden op de activiteiten van inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Aanleiding hierbij was onder meer de zaak Van Baggum.

mee verenigen, waarna een aanvang werd gemaakt met het wetgevingsproces.

Na zeven jaar, waarbij de Raad van State tweemaal om advies werd gevraagd, twee schriftelijke rondes met de Tweede Kamer alsmede drie mondelinge debatten plaatsvonden, is op 29 mei 2002 de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 (Wiv 2002) (Stb. 2002, 148) in werking getreden.

In dit artikel wil ik u informeren over de belangrijkste aspecten van deze wet.

De heer Van Baggum was in de jaren zeventig een van de oprichters geweest van de anti-kernenergiebeweging 'Stop Dodewaard' en was van mening dat de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) over hem een dossier had aangelegd. Om die reden had hij inzage gevraagd in een eventueel bij de BVD over hem aangelegd dossier. Met een beroep de op de veiligheid van de staat werd de heer Van Baggum inzage geweigerd. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State oordeelde echter dat artikel 8 van de toenmalige Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (met daarin opgenomen de taken van de BVD) niet aan de uit artikel 8 van het EVRM voortvloeiende eis voldeed dat een inmenging in het privéleven van een persoon door een politie- of veiligheidsdienst gerechtvaardigd kan worden mits deze 'bij wet is voorzien'.

In de Wiv was wel geregeld ten aanzien van welke (categorieën van) personen het verzamelen van inlichtingen is toegestaan, maar niet onder welke omstandigheden dat mag plaatsvinden en evenmin welke middelen daarbij mogen worden gebruikt. Daarnaast zijn de controlemogelijkheden van de nationale ombudsman en de commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten⁴ geen 'daadwerkelijk rechtsmiddel' in de zin van artikel 13 EVRM.

De nationale ombudsman niet omdat de klachtmogelijkheid bij hem niet in de Wiv geregeld was en hij geen bindende beslissingen kan nemen. De commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten niet omdat die niet in de wet is geregeld en omdat er geen regeling is getroffen om de onderzochte persoon op enig tijdstip op de hoogte te brengen van het feit dat hij onderwerp van onderzoek is geweest van een inlichtingen- of veiligheidsdienst.

Ook artikel 16 van de Wiv was, vanwege het feit dat het verzamelen en verstrekken van persoonsgegevens afhankelijk wordt gemaakt van de taakomschrijving van de BVD (artikel 8 Wiv) in strijd met de artikelen 8 en 13 EVRM en diende derhalve buiten beschouwing te worden gelaten. Om schending van het EVRM te voorkomen moest de weigering om informatie te verschaffen dan ook niet langer aan artikel 16 Wiv worden getoetst maar aan de Wet openbaarheid van bestuur.

Na een grondige analyse van de reikwijdte en consequenties van deze uitspraken werd door het kabinet in 1995 een notitie aan de Tweede Kamer gezonden met daarin het voorstel voor een nieuwe Wiv. De Tweede Kamer kon zich in algemene zin hier-

Taakomschrijving van beide diensten

Met de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten is de naam Militaire Inlichtingendienst (MID) gewijzigd in Militaire Inlich-

tingen- en Veiligheidsdienst (MIVD). De Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) is omgedoopt tot Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).⁵ De nieuwe benaming sluit beter aan bij de taakomschrijving van beide diensten.

Internationale rechtsorde

In de taakomschrijving van de MIVD is een nieuw element opgenomen. Dit betreft het verrichten van onderzoek naar factoren die van invloed (kunnen) zijn op de handhaving en bevordering van de internationale rechtsorde, voorzover de krijgsmacht daarbij is betrokken of kan worden betrokken. Deze aanvulling vloeit voort uit de crisisbeheersings- en vredesoperaties, die een volwaardige taak van de krijgsmacht zijn geworden. De MIVD moet voor deze taak inlichtingen inwinnen over de 'veiligheidssituatie' in landen waar Nederlandse militairen zijn of kunnen worden ingezet.

Gericht op het buitenland

Een tweede aanpassing betreft de toevoeging van een nieuwe inlichtingentaak, gericht op het buitenland. Op basis van deze nieuwe taak is de MIVD bevoegd tot het:

verrichten van onderzoek betreffende andere landen, ten aanzien van onderwerpen met een militaire relevantie die door Onze Minister-President, Minister van Algemene Zaken, in overeenstemming met onze betrokken Ministers, zijn aangewezen.

Met deze taak wordt het 'gat' gedicht dat ontstond toen in 1994 de toenmalige Inlichtingendienst Buitenland (IDB) werd opgeheven.

³ De uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak in de zaak Van Baggum is gepubliceerd in AB 1995, 238.

⁴ Commissie bestaande uit de fractievoorzitters van de vier grootste politieke partijen waarmee door de I&V-diensten vertrouwelijk overleg wordt gevoerd of gecorrespondeerd.

⁵ Zie ook MS 170 (2002)(11), p. 577 e.v. en p. 587 e.v.

Graffiti op de Vliegbasis Volkel (Bron: MIVD)

Verwerking van gegevens

De verwerking van gegevens door de diensten mag slechts plaatsvinden voor een bepaald doel en voorzover dat noodzakelijk is voor een goede taakuitvoering. De verwerking van persoonsgegevens door de diensten is slechts toegestaan op basis van een aantal limitatief geformuleerde doeleinden.

De verwerking van persoonsgegevens in relatie tot iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, gezondheid en seksuele leven mag slechts plaatsvinden in aanvulling op de verwerking van andere gegevens en slechts voorzover dat voor het doel van de gegevensverwerking onvermijdelijk is. Op gegevens betreffende politieke gezindheid is deze aanvullende eis niet van toepassing.

Bevoegdheden

De Wiv 2002 voorziet in een bevoegdheid voor de diensten (en derhalve geen medewerkingsplicht voor betrokkene) zich voor het verzamelen van gegevens te wenden

tot bestuursorganen, ambtenaren en voorts een ieder die geacht wordt de benodigde gegevens te kunnen verstrekken en tevens de verantwoordelijke voor een gegevensverwerking.

De ambtenaar van de MIVD is bij de laatste verplicht zich te legitimeren aan de hand van een door de directeur van de MIVD verstrekt legitimatiebewijs. Dit is een algemene bevoegdheid tot het verzamelen van gegevens. Voor deze manier van gegevensverzameling is geen bijzondere toestemming nodig. Een voorbeeld is het bevragen van een (door de onderzoeksambtenaar van de MIVD zelf gekozen) referent bij een veiligheidsonderzoek naar een persoon die een vertrouwensfunctie bij Defensie wil gaan bekleden.

Regeling bijzondere bevoegdheden

In de Wiv 2002 zijn de bijzondere bevoegdheden van de diensten limitatief opgesomd.

Het betreft hier kortgezegd:

– het al dan niet met technische mid-

- delen observeren en volgen;
- de inzet van agenten en het oprichten en inzetten van rechtspersonen;
- het doorzoeken van besloten plaatsen en gesloten voorwerpen;
- het openen van brieven en andere geadresseerde zendingen;
- hacken;
- de gerichte interceptie van telecommunicatie (zowel kabel- als niet-kabelgebonden);
- searchen (het verkennen van de ether om vast te stellen welke voor de MIVD interessante telecommunicatie zich waar bevindt);
- de ongerichte interceptie en selectie van satellietcommunicatie;
- het verzoek om verkeersgegevens (bijvoorbeeld telefoonnummers van een persoon of organisatie);
- het verzoek om abonneegegevens;
- het betreden van plaatsen.

De uitoefening van zo'n bijzondere bevoegdheid dient uiteraard te zijn gerelateerd aan de taakomschrijving van de MIVD. Hierbij kan worden opgemerkt dat de Wiv 2002 de uitoefening van deze bevoegdheden niet toestaat ten behoeve van het verrichten van veiligheidsonderzoeken en de

zogeheten beveiligingsbevorderende taak.

Bij veiligheidsonderzoeken kan zoals eerder opgemerkt worden volstaan met de algemene bevoegdheid tot het verzamelen van gegevens als bedoeld in artikel 17 van de Wiv 2002.

Dat betekent dus bijvoorbeeld het voeren van gesprekken met personen die door de betrokkene zelf zijn aangewezen als referent dan wel het raadplegen van diverse (persoons-) gegevensbestanden. Ook bij de beveiligingsbevorderende taak, waarbij veelal sprake is van een adviserende rol van de MIVD (naar bijvoorbeeld commandanten) werd de uitoefening van bijzondere bevoegdheden niet nodig geacht.

ligingsbevorderende taak, waarbij veelal sprake is van een adviserende rol van de MIVD (naar bijvoorbeeld commandanten) werd de uitoefening van bijzondere bevoegdheden niet nodig geacht.

Toestemming uitoefening bijzondere bevoegdheden

Artikel 19 van de Wiv 2002 regelt de beslissingsbevoegdheid met betrek-

(Bron: MIVD)

Jaarverslag MID 2001

Inhoudsopgave	
Voorwoord	3
1 Taken Militaire Inlichtingendienst	7
Wettelijke taken	
Organisatie	
Jaarlijkse Planning	
2 De strijd tegen het terrorisme	9
Inleiding	
Maatregelen	
Betrokkenheid MID bij terrorismebestrijding	
Internationale kaders	
3 Inlichtingentaak	13
Balkan, Midden- en Zuidoost Europa	
Bosnië-Herzegovina	
Macedonië (FYROM)	
Federale Republiek Joegoslavië	
Kosovo	
Kroatië	
Albanië	
Cyprus	
Terrorisme	
Midden-Oosten en Noord-Afrika	
Fundamentalisme	
Terrorisme	
Olie en Water	
Iran	
Irak	
Syrië	
Libië	
Afrika, ten zuiden van de Sahara	
Ethiopië en Eritrea	
Zimbabwe	
Terrorisme	
De Russische Federatie	
Binnenlandse ontwikkelingen	
Defensiebeleid	
Missile Defense en wapenbeheersing	
Terrorisme	
Buitenlands beleid	
Rusland en de NAVO	
Overige landen voormalige Sovjet-Unie	
Moldavië	
Trans Kaukasus	
Centraal Azië	
Terrorisme	
Zuid-Oost Azië	
Afghanistan	
Het Iraanse beleid ten aanzien van Afghanistan	
Het Pakistaanse beleid ten aanzien van Afghanistan	
Pakistan en India - Kasjmir	
Indonesië	
Caribisch Gebied en Latijns Amerika	
Venezuela	
Colombia	
Suriname	
Proliferatie	
Conventioneel	
Niet-conventioneel	
Nucleaire wapens	
Radiologische wapens	
Biologische Wapens	
Chemische wapens	
Terroristen en NBC wapens	
4 Contra Inlichtingen- en Veiligheidsstaak	43
Militaire veiligheid	
Buitenlandse inlichtingen- en veiligheidsdiensten	
Tegen de krijgsmacht gericht terrorisme	
Islamitisch radicalisme en de krijgsmacht	
Anti-militarisme	
Rechts-extremisme	
Industrieveiligheid	
Veiligheidsonderzoeken	
Vertrouwensfuncties	
5 Bedrijfsvoering	49
Personeel en organisatie	
Financiën	
Informatiemanagement en automatisering	
Archieven MID	
Reorganisatie MID	
Juridische aangelegenheden	
Medezeggenschap	
Verzoeken om informatie en klachtbehandeling	
6 Sturing en Controle	55
MICIV	
CVIN	
CIV	

king tot de uitoefening van bijzondere bevoegdheden. Zo wordt bepaald dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid is toegestaan indien, *voorzover in de Wiv 2002 niet anders is bepaald*, de betrokken minister of namens deze het hoofd van de dienst daartoe toestemming heeft gegeven. Daarnaast kan het hoofd van een dienst aan hem ondergeschikte ambtenaren mandateren deze toestemming namens hem te verlenen.

In een aantal gevallen is er een van artikel 19 afwijkende regeling. Zo mag in sommige situaties alleen de minister toestemming verlenen. Dit betreft het gericht intercepteren van telecommunicatie (met uitzondering van militair radioverkeer). Voorts betreft het de selectie op identiteitsgegevens of telecomnummers van ongericht ontvangen en opgenomen satellietcommunicatie.

Daarnaast sluit het wetsvoorstel mandaat uit indien de bijzondere bevoegdheden binnen woningen worden toegepast. Ten slotte is er een van artikel 19 afwijkende regeling getroffen ten aanzien van het openen van brieven en andere geadresseerde zendingen. Hiervoor is een op verzoek van het hoofd van de dienst, door de rechtbank Den Haag afgegeven last vereist.

Zonder...

In een aantal gevallen is geen toestemming vereist. Bijvoorbeeld bij het verkennen van de ether om vast te stellen welke telecommunicatie zich waar bevindt, het ongericht intercept-

teren (ontvangen) van satellietcommunicatie en de (gerichte) interceptie van militair HF-radioverkeer.

en met toestemming

Met betrekking tot de uitoefening van een aantal bijzondere bevoegdheden is bepaald dat de toestemming daarvoor dient te worden verleend in overeenstemming met de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dan wel – indien in het concrete geval het verzoek in mandaat door de directeur van de MIVD kan worden verleend – in overeenstemming met het hoofd van de AIVD.

Het gaat dan om gevallen waarbij de uitoefening van die bevoegdheden plaatsvindt buiten locaties in gebruik van het ministerie van Defensie. Het

overeenstemmingsvereiste is opgenomen om te voorkomen dat onderzoeken van de MIVD eventueel zouden kunnen interfereren met onderzoeken van de AIVD, die zich immers op de civiele maatschappij richt.

Toetsingskader inzet bijzondere bevoegdheden

De uitoefening van een bijzondere bevoegdheid is slechts geoorloofd indien de daarmee beoogde verzameling van gegevens niet of niet tijdig kan geschieden

Wapenembleem
van de MIVD

(Bron: MIVD)

door raadpleging van voor een ieder toegankelijke bronnen (open bronnen) of bronnen waarvoor aan de dienst een recht op kennisneming van de aldaar berustende gegevens is verleend (zoals de gemeentelijke basisadministratie en de politieregisters).

Daarnaast moet bij de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid altijd aan de eisen van subsidiariteit en proportionaliteit worden voldaan. Subsidiariteit is dat de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid achterwege blijft, indien de uitoefening ervan voor de betrokkene een onevenredig nadeel oplevert in vergelijking met het daarbij na te streven doel. Onder proportionaliteit verstaan we dat de uitoefening van de bevoegdheid evenredig is aan het daarmee beoogde doel. Deze eisen, die zijn vastgelegd in de artikelen 31 en 32 van de Wiv 2002, zijn van groot belang gelet op het veelal ingrijpende karakter van de bijzondere bevoegdheden.

Op basis van het vorenstaande dient derhalve vooraf een afweging te worden gemaakt die kenbaar moet zijn op het moment dat toestemming voor de inzet van een bijzondere bevoegdheid wordt gevraagd.

Artikel 32 bevat ten slotte de eis dat de uitoefening van een bijzondere

bevoegdheid onmiddellijk wordt gestaakt indien het doel waartoe de bevoegdheid wordt uitgeoefend, is bereikt dan wel wanneer met de uitoefening van een minder ingrijpende bevoegdheid kan worden volstaan.

Verplichtingen inzake de uitoefening van bijzondere bevoegdheden

Afgebakende periode

De Wiv 2002 geeft in artikel 19, derde lid, aan dat de toestemming voor de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid in principe wordt verleend voor een periode van ten hoogste drie maanden. Hierna kan de toestemming op verzoek worden verlengd met een zelfde periode.

In een aantal gevallen wordt van deze hoofdregel afgeweken. Zo wordt de toestemming door de minister voor het doorzoeken van woningen voor een periode van ten hoogste drie dagen verleend.

De toestemming voor de selectie op trefwoorden van gegevens verkregen door ongerichte interceptie van satellietcommunicatie wordt voor een periode van ten hoogste één jaar verleend.

Vormvoorschriften

De bepalingen betreffende de uitoefening van bijzondere bevoegdheden bevatten voorschriften waaraan een verzoek om een last of toestemming tot toepassing van deze bijzondere bevoegdheden dient te voldoen. Zo dient hierin een aantal gegevens te worden vermeld (zoals naam of adres van de persoon) en voorts dient de reden van de toepassing van de bijzondere bevoegdheid te worden omschreven.

Schriftelijk verslag

Van de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid dient ten slotte een schriftelijk verslag te worden gemaakt. Dit strekt ertoe om de controle achteraf mogelijk te maken door de commissie van toezicht.

Betrokkenheid MID bij terrorismebestrijding

Direct na 11 september heeft de MID enkele teams geformeerd die zich hebben gericht op (mogelijke) reacties in de islamitische wereld op de aanslag, op de situatie in Afghanistan en in de buurstaten, op de organisatie van terroristische netwerken en op bescherming tegen terroristische aanslagen en andere veiligheidsaspecten. Hiertoe werden de operationele onderzoeksactiviteiten geïntensiveerd. Diverse risico- en dreigingsanalyses werden geproduceerd, met extra aandacht voor de veiligheidsomgeving van eenheden van de krijgsmacht en bij Defensie in gebruik zijnde objecten, zowel in het binnenland als in het buitenland (onder meer in Afghanistan, Bosnië en in het Midden Oosten). De samenwerking met de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) en andere binnenlandse en buitenlandse diensten werd hiertoe uitgebreid. De gemaakte analyses resulteerden in adviezen aan de departementale en militaire leiding van de MID over deelname aan militaire operaties van terrorisme, alsmede in de afstemming van veiligheidsmaatregelen.

(Bron: Jaarverslag 2001 MID)

Notificatie

In de Wiv 2002 is inmiddels een verplichting tot notificatie opgenomen. Dit houdt in dat een betrokkene wordt geïnformeerd dat door een dienst inbreuk is gemaakt op diens huisrecht of brief- en telefoongeheim.

De betrokken minister onderzoekt vijf jaar na beëindiging van de uitoefening van de bevoegdheid of verslag kan worden uitgebracht aan degene waarop een inbreuk op de genoemde grondrechten is gemaakt.

Notificatie wordt uitgesteld indien het onderzoek in het kader waarvan de bijzondere bevoegdheid is uitgeoefend nog loopt.

Notificatie wordt afgesteld indien daarvoor de betrekking met andere landen en met internationale organisaties ernstig zou worden geschaad of er zicht zou ontstaan op bronnen en werkwijzen van de diensten.

Commissie van toezicht

De Wiv 2002 voorziet in de instelling van een onafhankelijke commissie van toezicht. Deze zal bestaan uit drie leden die bij Koninklijk Besluit worden benoemd. De commissie wordt belast met toezicht (achteraf) op de rechtmatige (dus niet de doelmatige) uitvoering van hetgeen bij of krachtens de Wiv 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) is gesteld.

Voorts kan de commissie gevraagd en ongevraagd de betrokken ministers inlichten en adviseren aangaande door de commissie geconstateerde

De Nederlandse krijgsmacht leverde in de tweede helft van 2001 een bijdrage aan de NAVO 'Task Force Harvest' die toezag op de succesvolle inzameling van een deel van de wapens van de etnisch-Albanese opstandelingen. Ook waren Nederlandse militaire waarnemers in Macedonië aanwezig (Bron: Jaarverslag 2001 MIVD)

bevindingen. Tevens zal de commissie van toezicht optreden als onafhankelijk externe adviseur van de betrokken ministers bij de behandeling en beoordeling van klachten.

Verzoeken tot inzage

Meer mogelijkheden

De MIVD wordt regelmatig geconfronteerd met verzoeken om inzage in bij de dienst berustende dossiers. Het betreft hier enerzijds personen (voornamelijk voormalig activisten en/of anti-militaristen) die van mening zijn dat de MIVD een dossier over hen heeft aangelegd. Daarnaast komt het voor dat journalisten c.q. wetenschappers informatie over bepaalde onderwerpen willen inzien.

Tot 29 mei 2002 vielen deze verzoeken onder de Wet openbaarheid van bestuur. De Wiv 2002 voorziet in een regeling 'lex specialis' waarbij de mogelijkheden bij inzageverzoeken zijn uitgebreid. Aan de directe familie (echtgenoot, geregisteerde partner, ouders en kinderen) wordt het recht

toegekend om ten aanzien van een overleden familielid kennis te nemen van eventueel bij de diensten verwerkte gegevens omtrent de overledene.

De diensten krijgen tegelijkertijd meer tijd om een verzoek af te handelen. Tot slot laat de Wiv 2002 ruimte dat een persoon die om inzage verzoekt, wordt bijgestaan door een vertrouwenspersoon of een persoonlijk raadsman.

Samenwerking

Hoofdstuk 5 van de Wiv 2002 regelt de samenwerking tussen de AIVD en de MIVD, de samenwerking met buitenlandse diensten en de met opsporing van strafbare feiten belaste instanties.

Tussen de diensten

Het uitgangspunt bij de samenwerking tussen de MIVD en de AIVD is dat

Hoofdkwartier van de MIVD

Informatiebeveiliging blijft een vast aandachtspunt voor de MID. Door inbraak in computers kunnen informatiesystemen worden ontworpen en kan grote schade worden aangericht. Ook het ministerie van Defensie is afhankelijk van een betrouwbare informatievoorziening en moet zichzelf tegen

de middelen uit te rusten. Van belang is overigens dat de minister die om medewerking heeft verzocht, verantwoordelijk is voor de feitelijke uitvoering van de te verrichten werkzaamheden.

(Bron: Jaarverslag 2001 MIVD)

de diensten elkaar zoveel mogelijk medewerking verlenen. Deze medewerking bestaat in ieder geval uit de verstrekking van gegevens.

Daarnaast is het mogelijk om technische en andere vormen van ondersteuning te leveren bij de toepassing van de bijzondere bevoegdheden.

Een verzoek in dit kader wordt onderkend door de betrokken minister. Het opnemen van deze samenwerkingsvorm is een codificatie van een reeds bestaande praktijk. Deze praktijk is ontstaan omdat het uit oogpunt van doelmatigheid niet wenselijk is beide diensten met een compleet arsenaal van dure, technisch geavanceer-

Een vergelijkbare samenwerkingsvorm kent de Wiv 2002 met opsporingsinstanties. Ook hier geldt dat de minister die om technische ondersteuning vraagt, verantwoordelijk is voor de feitelijke uitvoering van de te verrichten werkzaamheden.

Midden-Oosten en Noord-Afrika. Fundamentalisme. Deze regio, met een sedert lang bestaande Nederlandse militaire presentie (de waarnemers die deel uitmaken van UNTSO), van tijd tot tijd aangevuld met maritieme patrouilles in de Perzische Golf, is een langrijk aandachtsgebied omdat er een verscheidenheid aan veiligheidsrisico's te onderkennen is. Daarbij gaat de aandacht van de MID vooral uit naar staten als Irak, Iran, Syrië en Libië, alsmede naar het conflict tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit (Bron: Jaarverslag 2001 MIVD)

Internationaal

Tot slot voorziet de Wiv 2002 in de samenwerking met inlichtingen- en veiligheidsdiensten van andere landen. Hierbij geldt dat de samenwerking slechts is toegestaan indien deze niet onverenigbaar is met Nederlandse belangen. Voorzover de samenwerking technische en andere vormen van ondersteuning betreft dient de minister daarvoor toestemming te verlenen.

Jaarverslagen

De Wiv 2002 bevat een wettelijke plicht voor de diensten om jaarlijks voor 1 mei gelijktijdig aan beide Kamers der Staten-Generaal een openbaar verslag uit te brengen van de wijze waarop deze hun taken in het jaar daarvoor hebben verricht.

In het verslag wordt in ieder geval volledig inzicht gegeven van:

- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn taken in het afgelopen jaar heeft verricht;
- de aandachtsgebieden waarop de dienst zijn activiteiten in het lopende jaar in ieder geval zal richten.

Overigens bracht de MID reeds enige jaren een jaarverslag uit, een openbaar deel en een geheim deel dat aan de commissie voor de I&V diensten van de Tweede Kamer wordt aangeboden. In die zin is deze bepaling dan ook slechts een voortzetting van een reeds bestaande praktijk.

Unicum

De inwerkingtreding van de Wiv 2002 voldoet aan de eisen van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele vrijheden. In de Wiv 2002 worden de middelen aangegeven die door de MIVD kunnen worden ingezet. Daarnaast worden de categorieën van personen omschreven ten aanzien waarvan het verzamelen van inlichtingen is toegestaan. Voorts is er thans een wettelijke plicht tot het opstellen van een jaarverslag.

Afrika, ten zuiden van de Sahara. In brede zin heeft 2001 nauwelijks een teruggang laten zien in het grote aantal, veelal interne conflicten in sub-Sahara Afrika. De langdurige conflicten in onder meer Angola en Soedan lijken nauwelijks enige positieve wending te kunnen nemen. Met name het conflict in de Democratische Republiek Congo blijft vooral een regionale crisis waarvan de complexiteit verder lijkt te zijn toegenomen. Een voorzichtige uitzondering is Sierra Leone, waar tegen het einde van 2001 belangrijke vorderingen konden worden gemaakt in de ontwapening van diverse strijdgroepen, hoewel de stabiliteit in die regio uiterst fragiel blijft
(Bron: Jaarverslag 2001 MIVD)

Transpanter optreden

De Wiv 2002 heeft dan ook tot gevolg dat het optreden van de MIVD transparanter is geworden. Niet alleen zijn de bijzondere bevoegdheden van de MIVD vastgelegd; de Wiv 2002 bevat ook een regeling voor de inzet van die bijzondere bevoegdheden.

Naast bepalingen die aangeven wie bevoegd is tot het geven van toestemming tot de uitoefening van bijzondere bevoegdheden, bevat de Wiv 2002 andere verplichtingen inzake de uitoefening van bijzondere bevoegdheden.

Het betreft regels inzake vormvereisten waaraan de toestemming moet voldoen, de periode waarvoor de toe-

stemming wordt verleend en het maken van een verslag betreffende de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid. Belangrijk daarnaast is dat de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit zijn vastgelegd.

Toezicht op de diensten

Tot slot voorziet de Wiv 2002 in de instelling van een onafhankelijke commissie van toezicht. Deze commissie zal worden belast met het rechtmatigtoezicht op de MIVD en de AIVD. Samenvattend kunnen we concluderen dat de Wiv 2002 een fors aantal verbeteringen bevat ten opzichte van de situatie vóór 29 mei 2002 en als uniek in Europa mag worden beschouwd.